

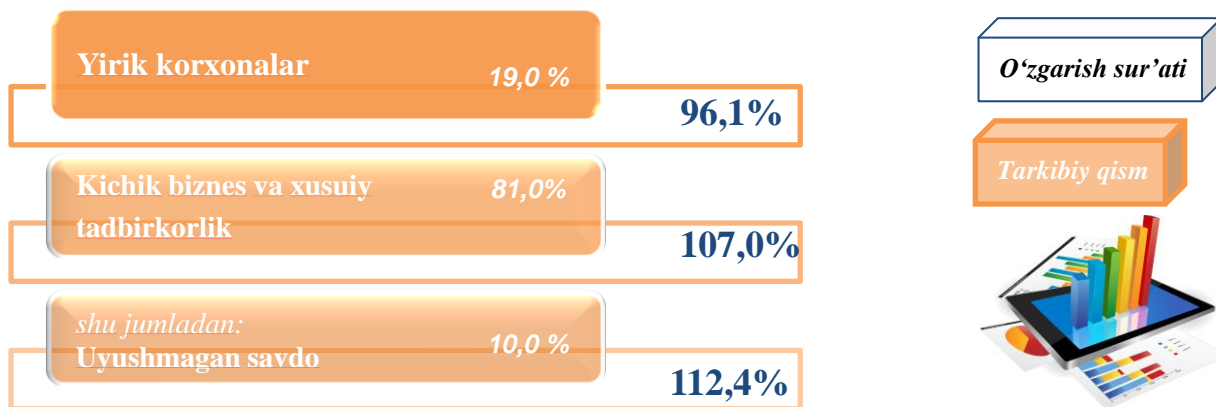
VII. CHAKANA SAVDO TOVAR AYLANMASI

Statistik ma'lumotlar jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tavsiflash va boshqarishning eng muhim vositasidir. Hozirda yuqori sifatli statistik ma'lumotlardan foydalanmasdan davlat siyosatida to'g'ri boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonsiz. Shular qatorida savdo statistika ko'rsatkichlarini shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Jumladan, ulgurji va chakana savdo hamda umumiy ovqatlanish korxonalari savdo aylanmasi statistikasi ko'rsatkichi shular jumlasidan.

2023-yil 1-iyul holatiga chakana savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat korxonalar soni 12 591 tani tashkil etib, (o'sish sur'ati 91,7 %). Shundan, faoliyat ko'rsatayotgan yirik korxonalar soni 41 tani, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni 12 550 tani tashkil qildi.

Shu jumladan, savdo sohasida yuridik shaxs tashkil etmasdan faoliyat olib borayotgan YATTlar va uyushmagan savdo (jismoniy shaxslar)ning kuzatuvlar asosida yig'ilgan ma'lumotlar, chakana savdo ko'rsatkichlariga kiritilgan.

Chakana savdo aylanmasining asosiy ko'rsatkichlari

Yuqorida qayd etilgan tadbirkorlik subyektlari faoliyati natijasida, 2023-yilning yanvar-iyun oylarida viloyatning chakana savdo tovar aylanmasi 12 198,8 mlrd. so'mni tashkil etib, 2022-yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan 104,7% ga yetdi.

Shu jumladan, yirik korxonalarining tovar aylanmasi 2 316,4 mird.so'mni (o'sish sur'ati 96,1 %), kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining tovar aylanmasi 9 882,4 mlrd. so'mni (o'sish sur'ati 107,0 %), shundan uyushmagan savdo tovar aylanmasi 1 215,5 mlrd. so'mni (o'sish sur'ati 112,4 %) tashkil etdi.

CHAKANA SAVDO AYLANMASIDA YIRIK KORXONALAR, KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING HAJMI VA O‘SISH SUR‘ATLARI

Chakana savdo aylanmasi – savdo sohasida yakuniy iste‘mol uchun aholiga tovarlarni donalab yoki ko‘p bo‘lmagan miqdorlarda naqd pulga (bank kartalari orqali) sotishni nazarda tutuvchi faoliyat.

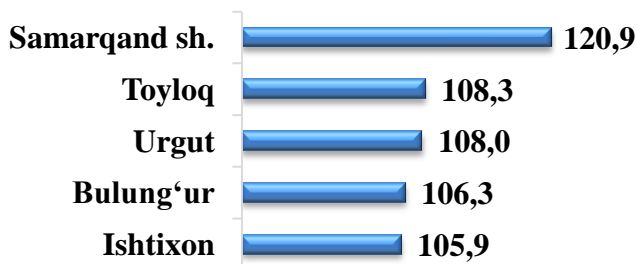
	Jami mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxona lar mlrd.so ‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda
Samarqand viloyati	12 198,8	104,7	2 316,4	96,1	9 882,4	107,0
Samarqand sh.	4 381,1	106,0	1 940,7	91,8	2 440,4	120,9
Kattaqo‘rg‘on sh.	734,9	100,9	0,783	90,0	734,1	100,9
Oqdaryo	296,2	102,2	6,195	194,5	290,0	101,1
Bulung‘ur	508,9	106,6	16,125	119,2	492,8	106,3
Jomboy	467,2	102,6	47,668	87,1	419,6	104,7
Ishtixon	405,6	105,9	3,428	109,1	402,1	105,9
Kattaqo‘rg‘on	676,0	105,2	26,464	5,4 m.	649,5	101,9
Qo‘shrabot	153,3	101,8	2,695	95,8	150,7	101,9
Narpay	466,8	99,7	3,703	84,1	463,1	99,8
Payariq	446,8	103,4	3,682	87,0	443,1	103,5
Pastdarg‘om	572,5	100,9	20,041	118,5	552,4	100,4
Paxtachi	297,2	102,3	3,446	92,1	293,8	102,5
Samarqand	919,7	104,8	210,211	137,5	709,5	97,9
Nurobod	193,1	99,7	2,569	100,8	190,5	99,6
Urgut	1 285,4	107,8	20,082	93,4	1 265,3	108,0
Toyloq	394,1	108,4	8,603	115,4	385,5	108,3

2023-yilning yanvar-iyun oylarida 2022-yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan Samarqand shahrida (**106,0 %**), Bulung‘ur (**106,6 %**), Ishtixon (105,9 %), Kattaqo‘rg‘on (**105,2 %**), Toyloq (**108,4 %**) va Upgut (**107,8%**) tumanlarida chakana savdo tovar aylanmasining eng yuqori o‘shish sur‘atlari qayd etildi.

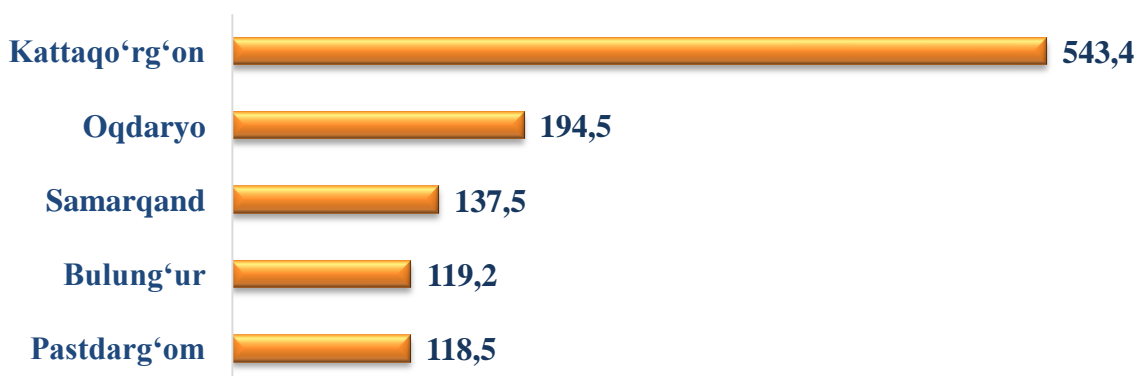
CHAKANA SAVDO TOVAR AYLANMASI TARKIBI

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining chakana savdo tovar aylanmasi hajmi statistik hisob-kitoblarga ko‘ra, **9 882,4** mlrd. so‘mni tashkil etib, 2022-yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan **7,0 %** ga ko‘paydi. Viloyat miqyosida ushbu sektorning jami chakana savdo tovar aylanmasidagi ulushi **81,0 %** ni tashkil etdi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalarining eng yuqori o‘shish sur‘atiga ega hududlar(foizda)

Yirik korxonalarining eng yuqori o‘shish sur‘atiga ega hududlar (foizda)

Chakana savdo tovar aylanmasi tarkibida yirik korxonalarining tovar aylanmasi hajmi, 2022-yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan **96,1 %** ni va **2 316,4** mlrd. so‘mni tashkil qildi. Bu esa umumiy savdo hajmining **19,0 %** ulushiga to‘g‘ri keldi.

**AHOLI JON BOSHIGA NISBATAN CHAKANA SAVDO TOVAR
AYLANMASI HAJMI VA O‘SISH SUR‘ATLARI**

Hududlar kesimida ma‘lumot

	Hajmi mlrd.so‘m	O‘sinh sur‘atlari, foizda
Samarqand viloyati	2 947,5	102,5
Samarqand sh.	7 600,8	103,8
Kattaqo‘rg‘on sh.	7 817,6	99,0
<i>tumanlar:</i>	812,8	101,0
Oqdaryo	1 741,6	99,7
Bulung‘ur	2 563,7	104,4
Jomboy	2 513,4	100,1
Ishtixon	1 494,9	103,7
Kattaqo‘rg‘on	2 338,2	103,2
Qo‘shrabot	1 096,9	99,8
Narpay	2 082,1	97,8
Payariq	1 665,2	100,8
Pastdarg‘om	1 520,1	98,9
Paxtachi	1 974,7	100,9
Samarqand	3 422,9	102,5
Nurobod	1 207,0	97,7
Urgut	2 343,5	105,2
Toyloq	1 817,6	105,9

2023-yilning yanvar-iyun holatiga o‘rtacha aholi jon boshiga chakana savdo tovar aylanmasi **2 947,5** ming. so‘mni (2022-yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan **102,5** % ni) tashkil etdi.

Ushbu ko‘rsatkichni hududlar kesimida solishtirilganda eng yuqori hajm Samarqand shahri (**7 600,8** ming. so‘m), Kattaqo‘rg‘on shahri (**7 817,6** ming. so‘m) va Samarqand (**3 422,9** ming. so‘m), Bulung‘ur (**2 563,7** ming. so‘m) tumanlari hissasiga to‘g‘ri keldi.

**Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning mulkchilik shakllari bo‘yicha
chakana tovar aylanmasi**

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2022-yil yanvar-iyuniga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Jami	12 198,8	104,7	100,0
<i>shu jumladan mulkchilik shakllari bo‘yicha:</i>			
davlat mulki	-	-	-
nodavlat mulki	12 198,8	104,7	100,0
undan fuqarolarning hususiy mulki			

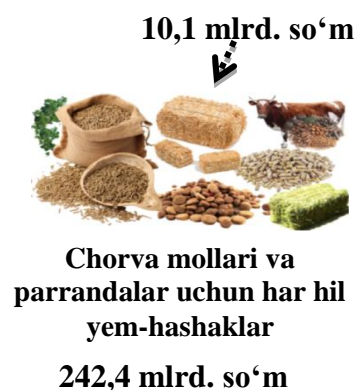
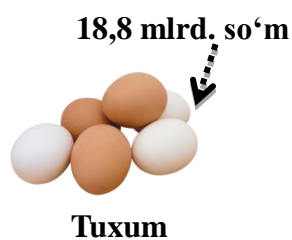
Savdo korxonalarining chakana savdo aylanmasi hajmi 2023-yilning yanvar-iyunida **6 117,2 mlrd. so‘mni** tashkil qilib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan **102,5 foizni** tashkil etgan.

Norasmiy sektorning jami chakana savdo hajmi joriy yilning yanvar-iyun oylarida **6 081,6 mlrd. so‘mni** tashkil etib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan **107,1 foizga** o‘tdi.

2023-yilning yanvar-iyunida chakana savdo aylanmasi tarkibi

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2022-yil yanvar-iyuniga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Chakana tovar aylanmasi	12 198,8	104,7	100,0
<i>shu jumladan:</i>			
savdo korxonalari	6 117,2	102,5	50,1
Norasmiy sektor	6 081,6	107,1	49,9
<i>shundan:</i> uyushmagan sektor (tashkil etilmagan savdo faoliyati)	1 215,5	112,4	10,0

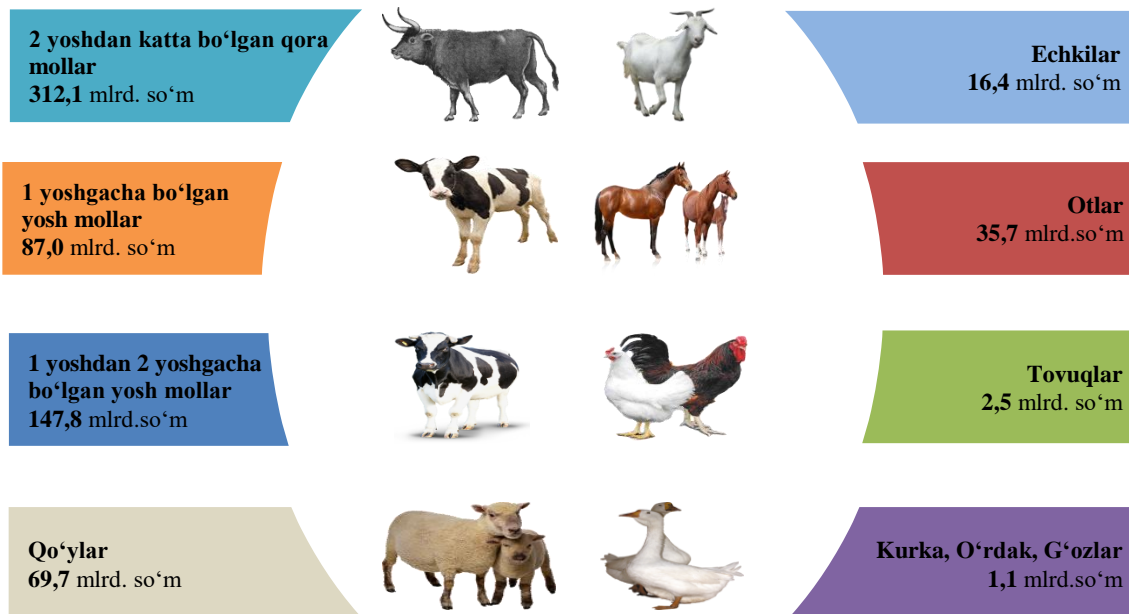
Uyushmagan savdo tovar aylanmasi

2023-yilning yanvar-iyun oylarida viloyatning barcha hududlarida joylashgan dehqon bozorlarida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sotuvchi jismoniy shaxslarning tanlama kuzatuvi o‘tkazildi. Kuzatuv natijalariga ko‘ra savdo aylanmasi hajmi 543,2 mlrd. so‘mni tashkil etdi. Bunda asosiy yirik hajm yangi uzilgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari savdosiga (242,4 mlrd. so‘m) to‘g‘ri keldi.

UYUSHMAGAN SAVDO TOVAR AYLANMASI: CHORVA (PARRANDA) BOZORLARI

2023-yilning yanvar-iyun oylarida viloyatning barcha hududlarida joylashgan chorva (parranda) bozorlarida parrandalar va chorva mollarini sotuvchi jismoniy shaxslar tanlama kuzatuvi o'tkazildi. Kuzatuv natijalariga ko'ra savdo aylanmasi hajmi **672,3** mlrd. so'mni tashkil etdi. Bunda har hil yoshdagi qora mollar savdosi **546,9** mlrd. so'mni, qo'y va echkilar **86,1** mlrd. so'mni, otlar **35,7** mlrd. so'mni, parrandalar **3,6** mlrd. so'mni tashkil etdi. Savdo aylanmasining to'liq tarkibi quydagi ko'rsatkichlarda o'z aksini topgan:

Ichki savdo ko'rsatkichlarini shakllantirishda uyushmagan savdo tovar aylanmasi ham hisoblanadi. Bunga dehqon (oziq-ovqat) bozori hamda chorva mollari, parrandalar va boshqa hayvonlar bozorida jismoniy shaxslar tomonidan amalga oshirilgan savdo hajmlari kiradi. Uyushmagan savdo tarkibiga jismoniy shaxslar (dehqonlar)ning uy xo'jaligida o'z kuchlari bilan yetishtirgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari hisobga olinadi.

**UYUSHMAGAN SAVDO AYLANMASIDA DEHQON* VA CHORVA
(PARRANDA) BOZORLARINING ASOSIY KO'RSATKICHLARI**

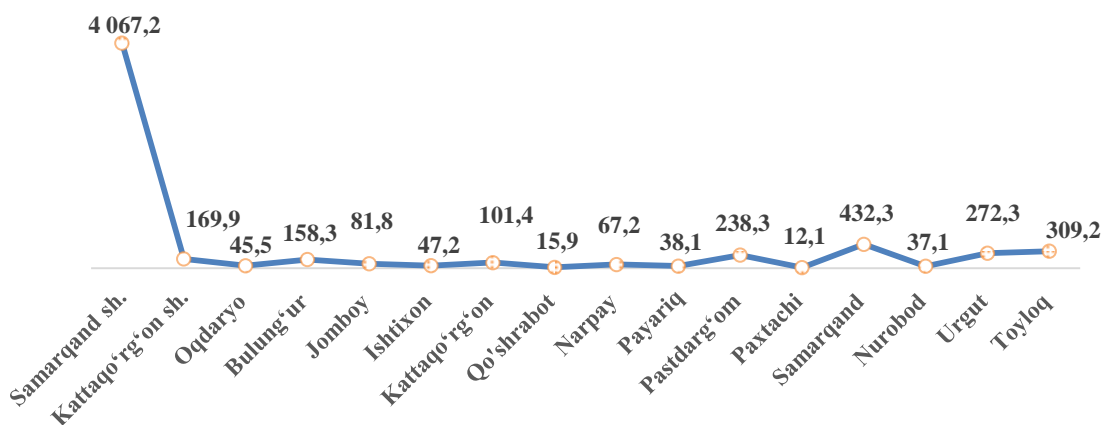
	Jami mlrd.so'm	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Dehqon bozorlari, mlrd.so'm	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Chorva bozorlari, mlrd.so'm	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda
Samarqand viloyati	1 215,5	112,4	543,2	196,8	672,3	83,5
Samarqand sh.	99,8	162,7	94,4	159,2	5,4	2,7 m.
Kattaqo'rg'on sh.	154,7	67,5	74,4	4,9 m.	80,3	37,5
tumanlar:						
Oqdaryo	68,8	100,3	6,3	73,3	62,4	104,1
Bulung'ur	102,6	114,5	27,4	110,7	75,2	116,0
Jomboy	137,3	182,2	98,6	3,2 m.	38,8	87,8
Ishtixon	92,1	141,3	43,4	7,0 m.	48,7	82,5
Kattaqo'rg'on	78,6	98,9	24,3	124,2	54,3	90,6
Qo'shrabot	45,8	98,0	15,6	2,4 m.	30,3	75,2
Narpay	12,7	91,2	8,9	76,0	3,9	168,5
Payariq	88,0	109,1	37,4	2,1 m.	50,6	80,6
Pastdarg'om	45,1	95,4	3,7	39,9	41,3	109,0
Paxtachi	48,1	114,8	18,9	144,4	29,2	101,4
Samarqand	40,9	126,3	3,4	164,7	37,5	123,7
Nurobod	39,3	83,7	16,2	86,7	23,1	81,7
Urgut	74,6	147,2	44,8	2,5 m.	29,7	91,1
Toyloq	87,1	166,4	25,5	183,2	61,6	160,4

* – xo'jalik yurituvchi subyektlar va yakka taribdagi tadbirkorlar (YATT)ni qo'shmagan holatda;

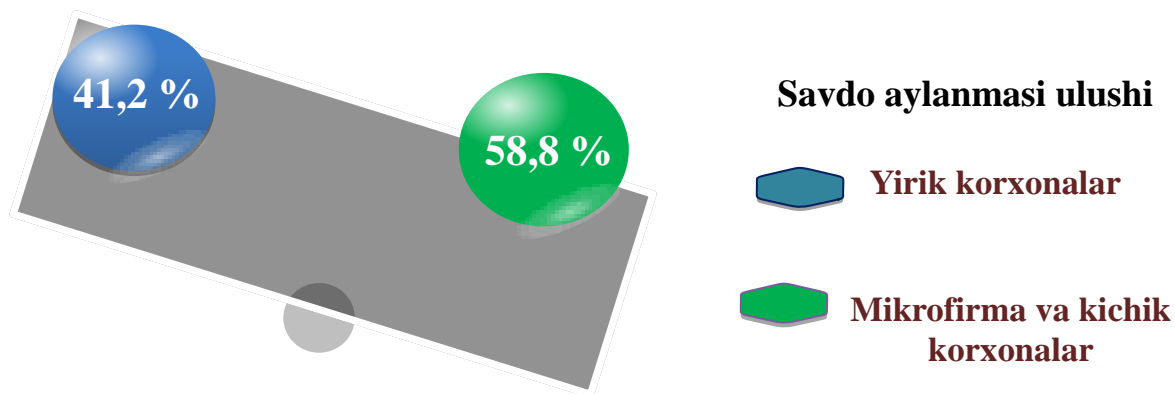
– jismoniy shaxslar (dehqonlar)ning uy xo'jaligida o'z kuchlari bilan yetishtirgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari va chorva (parranda) mollari sotilishi hisobga olingan.

Ulgurji savdo tovar aylanmasi – qayta sotish maqsadida sotib olingan va tadbirkorlik faoliyatida foydalanish yoki o‘z foydalanishi (qayta ishlash) uchun uchinchi tomon tashkilotlari va yakka tartibdagi tadbirkorlarga o‘zgartirmagan holda jo‘natilgan tovarlarning qiymati, ushbu tovarlar uchun haq to‘lanadigan yoki to‘lanmaganligidan qat’iy nazar.

Hududlar kesimida ulgurji savdo tovar aylanmasi hajmi, mlrd. so‘mda

Viloyat bo‘yicha 2023-yilning yanvar-iyun oylarida ulgurji savdo tovar aylanmasi **6 093,7** mlrd. so‘mni tashkil etib, 2022-yilning mos davriga nisbatan **109,9 %** ni tashkil qildi.

Kichik biznes subyektlarining ulgurji savdo aylanmasidagi ulushi statistik hisoblarga qaraganda **3 582,3** mlrd. so‘mni tashkil qilib, 2022-yilning mos davriga nisbatan **84,9 %** ga to‘g‘ri keldi. Viloyatda ushbu sektorning ulgurji savdo hajmidagi ulushi **58,8 %** ni tashkil qildi.

**ULGURJI SAVDO AYLANMASIDA YIRIK
VA KICHIK KORXONALAR**

Ulgurji savdo tovar aylanmasida yuqori o'sish sur'atlariga ega yirik korxonalar Samarqand shahrida (**2,1 m.**), Pastdarg'om (**140,1 %**), Bulung'ur (**117,6 %**), Toyloq (**136,2 %**) va Samarqand (**127,9 %**) tumanlarida kuzatildi.

2023-yil 1-iyul holatiga ulgurji savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat korxonalarini soni **2 830** tani tashkil etib, o'sish sur'ati **103,1 %** ni tashkil etgan. Shundan, faoliyat ko'rsatayotgan yirik korxonalar soni **28** tani, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni **2 802** tani tashkil qildi.

	Jami mlrd.so'm	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxonalar mlrd.so'm	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd.so'm	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda
Samarqand viloyati	6 093,7	109,9	2 511,4	190,0	3 582,3	84,9
Samarqand sh.	4 067,2	114,9	2 082,3	2,1 m.	1 984,9	77,3
Kattaqo'rg'on sh.	169,9	106,2	0,2	5,6	169,6	108,6
tumanlar:						
Oqdaryo	45,5	105,0	-	-	45,5	105,0
Bulung'ur	158,3	102,0	132,5	117,6	25,8	60,6
Jomboy	81,8	78,6	15,5	69,1	66,3	81,2
Ishtixon	47,2	96,1	-	-	47,2	96,1
Kattaqo'rg'on	101,4	93,4	-	-	101,4	94,0
Qo'shrabot	15,9	86,0	0,1	75,3	15,8	86,1
Narpay	67,2	88,3	0,3	70,6	66,9	88,4
Payariq	38,0	105,3	-	-	38,0	105,3
Pastdarg'om	238,3	97,8	84,5	140,1	153,9	83,9
Paxtachi	12,1	89,1	0,2	25,1	11,9	93,0
Samarqand	432,3	98,6	114,8	127,9	317,5	92,2
Nurobod	37,1	90,3	0,1	53,2	37,0	90,4
Urgut	272,3	95,0	-	-	272,3	95,0
Toyloq	309,2	132,2	80,9	136,2	228,3	130,9